

Anne Marijke Spijkerboer

Iets engs

Dr. A.M. Spijkerboer is theologe, medewerker van Interpretatie en protestants predikant te Rijswijk.

Saint Gabriel, Provence, Visitatie, reliëf in portaal, 2^e helft 12e eeuw,

Wie van moderne kunst houdt, heeft meestal ook een voorkeur voor de Middeleeuwse vormen, heeft Henk van Os ooit ergens beweerd. In Renaissance en Barok probeert men de werkelijkheid 'natuurgetrouw' weer te geven. In de Romaanse verbeelding gaat het echter juist niet om realisme, maar om de boodschap die uitgedragen wordt. Het resultaat doet vaak modern aan.

Des te aardiger is het om te bekijken welke expressieve middelen de beeldsnijder heeft gebruikt voor dit Zuid-Franse reliëf. Maria en Elisabet staan dicht

In het portaal van de kerk van Saint Gabriel in Zuid-Frankrijk is een reliëf uitgehouwen dat het bezoek van Maria aan haar nicht Elisabet verbeeldt. Bijzonder aan dit reliëf is niet alleen dat het modern aandoet, maar ook de houdingen en gezichtsuitdrukkingen van de vrouwen zijn anders dan op de meeste andere afbeeldingen van de visitatie.

tegen elkaar aan. Waarom denk ik meteen dat de linker Elisabet wel zal zijn? Haar non-achtige hoofddoek is wat hoger, haar – forse – hand op de schouder van de ander suggereert dat ze het initiatief heeft en er zit een extra rimpel op haar neusbrug, al kan het ook zijn dat daar een stukje neus is afgebroken. Elisabet is ten slotte de oudste en in de tekst spreekt zij als eerste, hoewel wat zij zegt meestal niet als lied aangemerkt wordt. De plooiën van de hoofddoeken en van de gewaden lijken wel regelrecht uit de Jugendstil te zijn weggelopen. De hoofddoeken omcirkelen de gezichten zó dat ze de meeste nadruk krijgen, maar ook de cirkels op de arm van – wie ik nu maar houd voor – Elisabet suggereren dat er iets met haar schouder is. Geeft het de kracht van de oude vrouw aan?

Het is niet heel vergezocht om achter elk detail een betekenis te vermoeden. Zo zit Middeleeuwse verbeelding in elkaar: er moet iets overgedragen worden. Leuk is bijvoorbeeld de manier waarop ze hun voeten allebei achter elkaar hebben staan. Ze zijn naar elkaar op weg, maar het kan ook aan de ondiepte van het reliëf liggen – voor voeten naast elkaar is geen plaats. Hoe het ook zij: de voetstand maakt het beeld er bepaald dynamischer op.

Het meest opmerkelijk zijn de gezichtsuitdrukkingen van de twee. Ze zijn niet op elkaar gericht, zoals meestal in de kunstgeschiedenis, maar kijken omhoog. Het is of ze naar iets luisteren dat ze niet kunnen zien. Ergens in de ruimte voor het portaal (waar dit reliëf te vinden is) ritselt en ruist er iets dat ze niet direct thuis kunnen brengen. Ze speuren de hemel af en houden zich aan elkaar vast voor steun. Er is in het beeld niets terug te vinden van de vrolijkheid of het geluk dat Maria en Elisabet meestal omringt. Wat ze horen is groter dan zichzelf; het is ontzagwekkend. Zelfs tot in dit verhaal heeft de beeldsnijder op een originele laten zien dat het gaat om een buitengewone gebeurtenis.